

Výsledky a vyhodnocení šetření v České republice

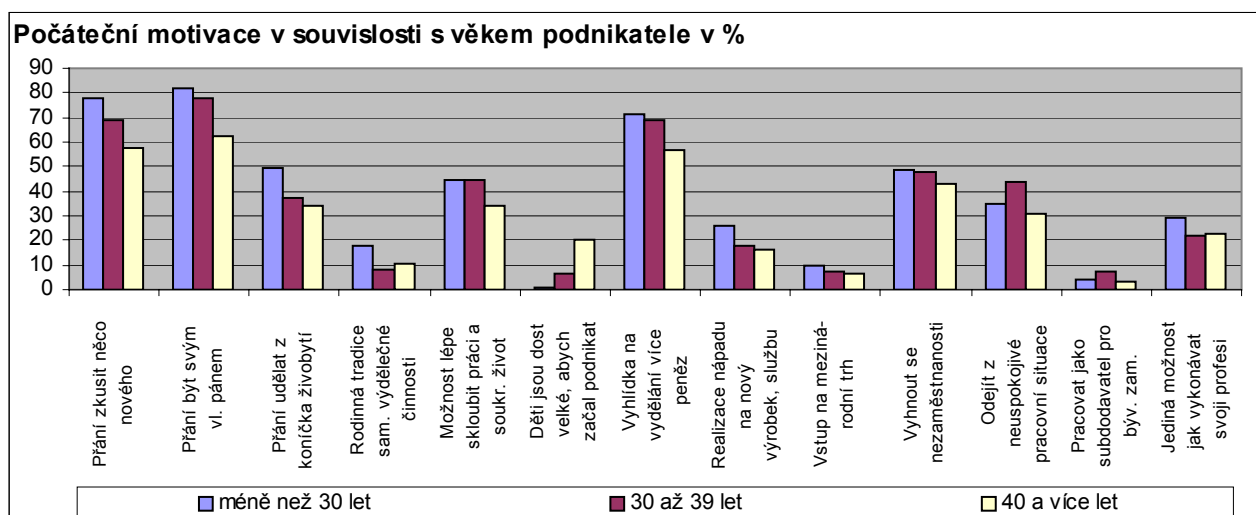
1. Podmínky při založení podniku a profil zakladatele

1.1. Způsob a hlavní motiv založení podniku

95% oslovených podnikatelů založilo zcela nový podnik (na zelené louce). Zbýlých 5% podnikatelů nový podnik nezakládalo, jednalo se buď o znovu zahájenou činnost podniku po více než 2 letech, nebo o převzetí či koupi podniku již existujícího.

Hlavní motivací pro většinu podnikatelů, bez ohledu na věk, pohlaví a vzdělání, bylo přání být svým vlastním páнем, zkusit něco nového a vyhlídka na vydělání více peněz. Nejméně častým motivem bylo pro podnikatele pracovat jako subdodavatel pro bývalého zaměstnavatele (pro zajímavost - v Lucembursku, jako v jediné ze sledovaných zemí, se jednalo o nejčastěji uváděný motiv). Mladší podnikatelé měli tuto motivaci uvedenu jako předposlední, na posledním místě byla u nich logicky odpověď, že děti jsou dost velké, abych začal podnikat, která vysoce souvisí s věkem podnikatelů – starší podnikatelé mají starší děti, proto v nejstarší věkové skupině se jednalo o motivaci uváděnou častěji. Zdá se, že mladší podnikatelé mají větší starost o to, aby si udělali z koníčka živobytí, než podnikatelé starší 30 let a překvapivě obě mladší skupiny se více obávají nezaměstnanosti než nejstarší skupina podnikatelů (graf 1, str.4).

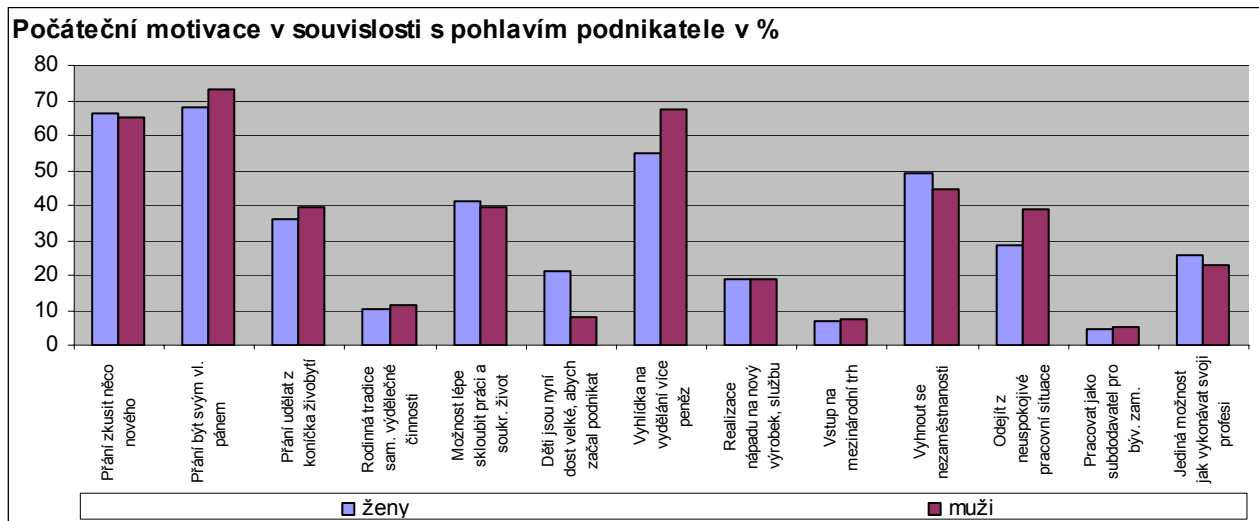
Graf 1

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Co se týká pohlaví podnikatelů, muži i ženy uváděli jako hlavní motiv pro založení podniků být svým vlastním páнем. Vydělat více peněz je u mužů na druhém místě a u žen na třetím a zkusit něco nového je v opačném pořadí. Pro ženy je více než pro muže důležitý věk dětí a rozhoduje i lépe skloubit práci a soukromý život. Ženy rovněž častěji než muži začínají podnikat, aby se vyhnuly nezaměstnanosti a často i proto, že je to jediná možnost, jak vykonávat svoji profesi. Pro muže je důležitější než pro ženy odejít z neuspokojivé pracovní situace a udělat z koníčka živobytí, věk dětí nehraje v jejich rozhodnutí začít podnikat velkou roli (graf 2, str.5).

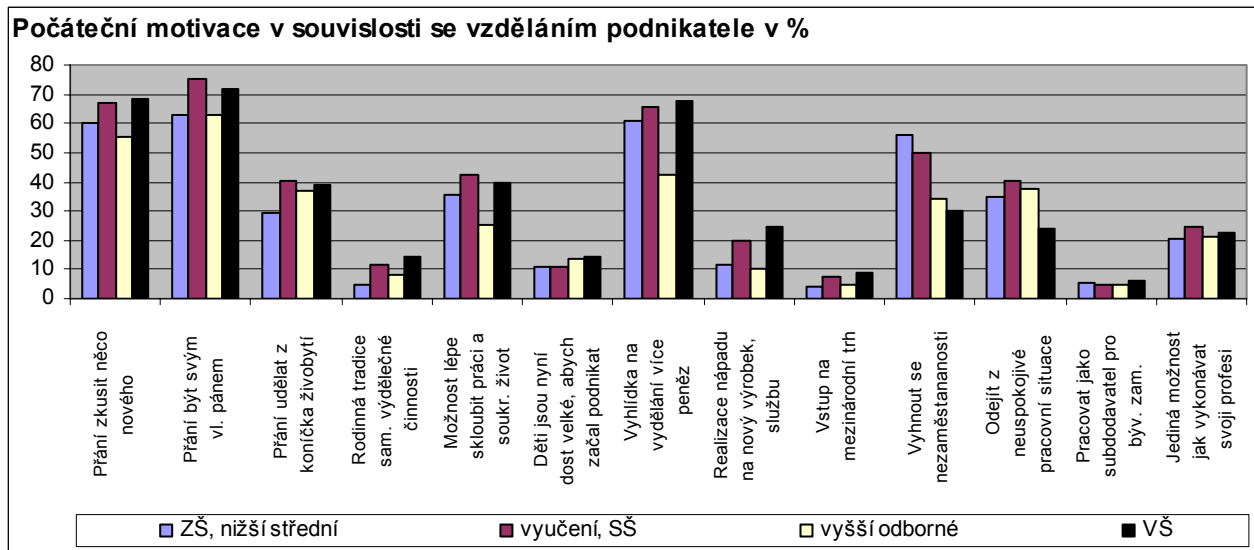
Graf 2

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Nezaměstnanost více trápí lidi s nižším vzděláním, proto vyhnout se nezaměstnanosti uvádí jako motiv k zahájení podnikání nejčastěji nejnížší vzdělanostní skupina podnikatelů. U podnikatelů s vyšším vzděláním se zase častěji, než u nižších vzdělanostních skupin, vyskytuje motiv realizace nápadu na nový výrobek nebo službu (graf 3, str.5).

Graf 3

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

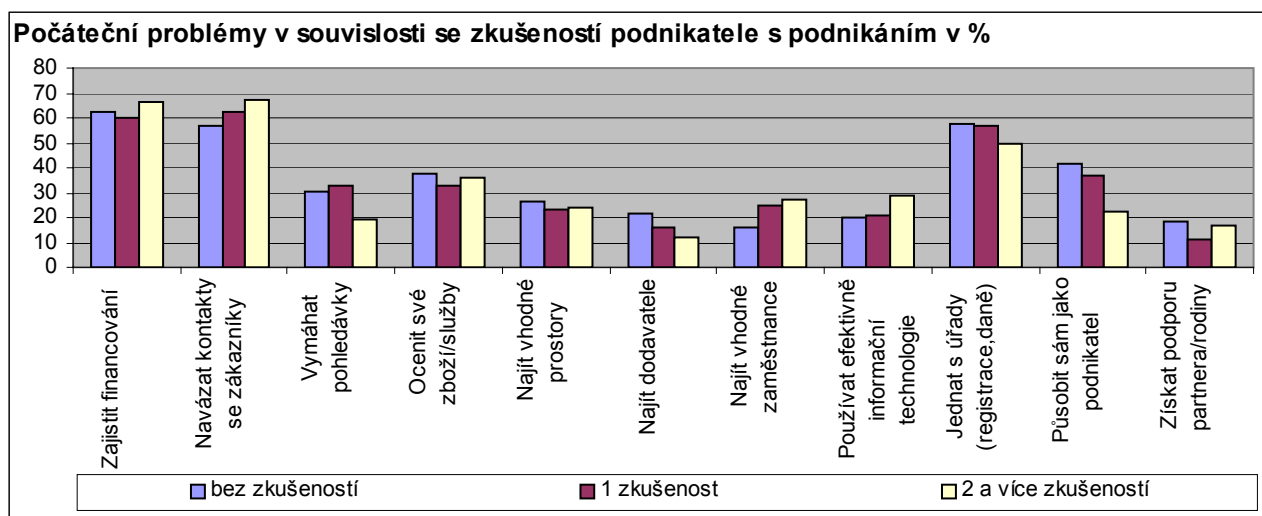
1.2. Zahájení podnikání a způsob financování

87% respondentů si zajistilo financování při zakládání podniků z vlastních úspor a 27% uvedlo pomoc rodiny a přátel. Pouze opravdu malá část začínajících podnikatelů využila bankovních úvěrů, což pravděpodobně svědčí o velmi nevýhodných podmínkách pro začínající podnikatele ze strany peněžních ústavů a rovněž to vypovídá o tom, že se k podnikání rozhodnou hlavně lidé, kteří mají již předem pro podnikání vytvořený finanční základ.

Pro překonávání počátečních problémů v podnikání nehraje podnikatelská zkušenost či zkušenost v oboru podnikání, věk, pohlaví nebo vzdělání začínajícího podnikatele výraznou roli. Nejčastěji uváděným problémem je zajištění financování (63%), jednání s úřady (58%) a navázání kontaktů se zákazníky (58%).

Podnikatelská zkušenost je výhodou při jednání s úřady, při vymáhání pohledávek, při hledání dodavatelů a rovněž při samotném působení jako podnikatel. Co se týká počátečních problémů jako najít vhodné prostory, použít efektivně informační technologie a získat podporu rodiny, nemají zkušenosti s provozováním podniku žádný význam. Překvapivě pro podnikatele se zkušenostmi s vedením podniku bylo hledání vhodných zaměstnanců a navazování kontaktů se zákazníky těžší než pro nezkušené. Lze usuzovat, že zkušenější podnikatelé jsou lépe obeznámeni s rolí zaměstnanců v souvislosti s úspěchem v podnikání a jsou si více vědomi těžkostí, které výběr zaměstnanců zahrnuje, že dobrý nebo špatný výběr zaměstnanců může podstatně ovlivnit chod a vývoj celé firmy. Záporná korelace u problému s navazováním kontaktů se zákazníky je zarážející, protože podnikatelé se zkušenostmi by měli mít proti úplně začínajícím podnikatelům v dodavatelsko-odběratelských vztazích výhodu. Jediným vysvětlením je, že začali podnikat ve zcela jiném oboru, takže nemohli navázat na předchozí kontakty, a na základě zkušeností jsou si, tak jako u hledání zaměstnanců, vědomi těžkostí spojených se špatně vybranými zákazníky (graf 4, str.6).

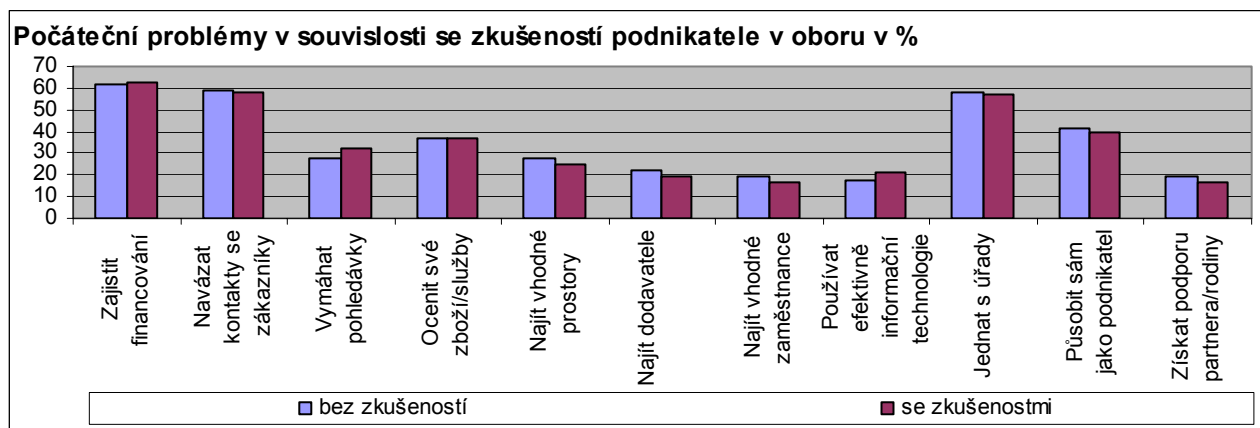
Graf 4

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Zkušenost podnikatele v oboru podnikání se jeví jako určitá výhoda při hledání dodavatelů, vhodných zaměstnanců a vhodných prostor a rovněž se získáním podpory rodiny. Podnikatelé se zkušenostmi v oboru měli větší problémy s efektivním používáním informačních technologií ve srovnání s podnikateli bez zkušeností, což by se dalo vysvětlit tím, že skupina podnikatelů bez zkušeností má nižší věkový průměr a tudíž je pro většinu z nich používání informačních technologií samozřejmostí a rovněž není zanedbatelný podíl podnikatelů s a bez zkušeností v oboru v jednotlivých odvětvích (graf 5, str.7). Podíl podnikatelů s předchozí zkušeností v oboru je sice zastoupen ve všech sledovaných odvětvích, ale ve stavebnictví a průmyslu převládali podnikatelé s předchozími zkušenostmi, ve službách bylo více podnikatelů bez předchozích zkušeností (graf 10, str.9).

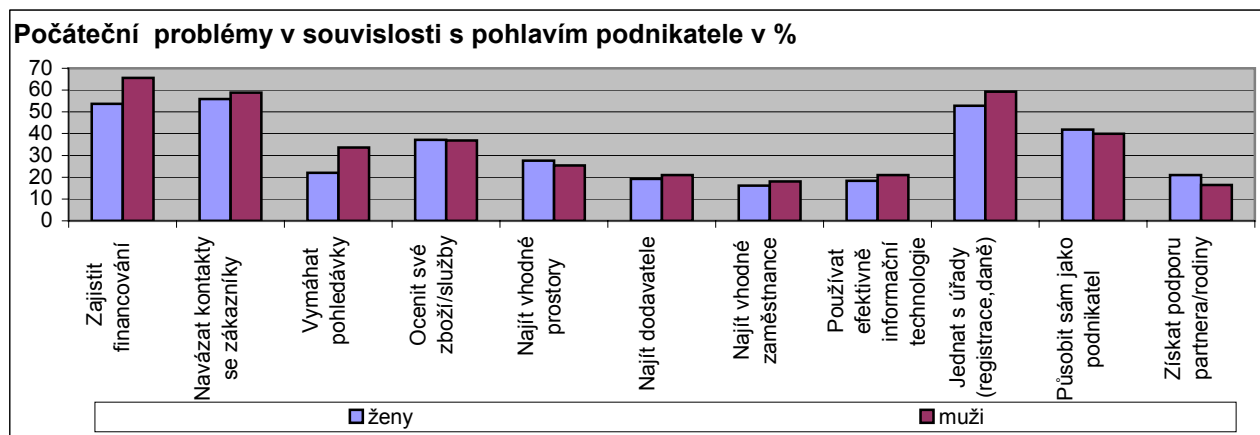
Graf 5

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Rovněž pohlaví podnikatelů velmi málo souvisí s počátečními problémy při podnikání, obě pohlaví mají na začátku podnikání obdobné potíže. Pro ženy je nejtěžší navázat kontakt se zákazníky, na druhém místě je zajistit financování, pak následuje jednání s úřady, zatímco pro muže je nejtěžší zajistit financování, pak jednání s úřady a následuje navázat kontakt se zákazníky. Muži citují častěji tyto problémy: vymáhat pohledávky, najít vhodné zaměstnance, najít vhodné dodavatele a používat efektivně informační technologie. Působit jako podnikatel, ocenit zboží, najít vhodné prostory a získat podporu rodiny jsou problémy, které se nepatrně více vyskytují u žen (graf 6, str.7).

Graf 6

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

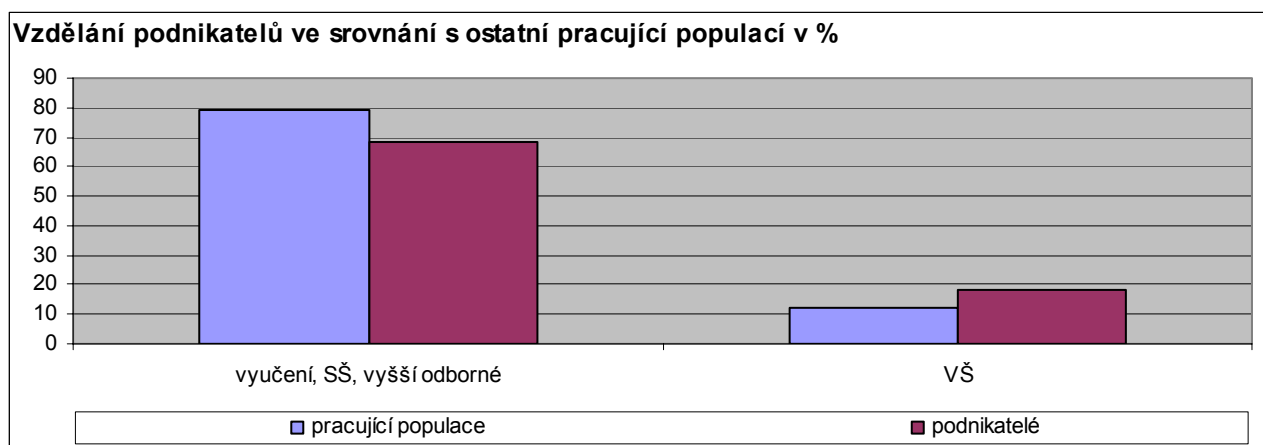
Pro zahájení podnikání není nezbytně nutné adekvátní dosažené vzdělání, ale přesto vzdělání podnikatele může být klíčovým faktorem úspěšného podnikání. Rozdělení respondentů do skupin podle dosaženého vzdělání je založeno na mezinárodních standardech klasifikace vzdělání:

1. skupina	- základní nebo nižší střední vzdělání	13% podnikatelů,
2. skupina	- vyučení, střední odborné nebo všeobecné vzdělání s maturitou	61% podnikatelů,
3. skupina	- vyšší odborné vzdělání	7% podnikatelů,
4. skupina	- vysokoškolské	19% podnikatelů

Podíl lidí se středním a vyšším odborným vzděláním je v pracující populaci České republiky asi o 10% vyšší než stejně vzdělaných podnikatelů v tomto zjišťování. Vysokoškolsky vzdělaných podnikatelů je zase asi o 6% více než vysokoškolsky vzdělaných lidí v pracující populaci (graf 7, str.8). Malé procentní

zastoupení podnikatelů s vyšším odborným vzděláním (3. skupina) souvisí s poměrně krátkou dobou (cca 12 let), kdy je možné v České republice toto vzdělání získat.

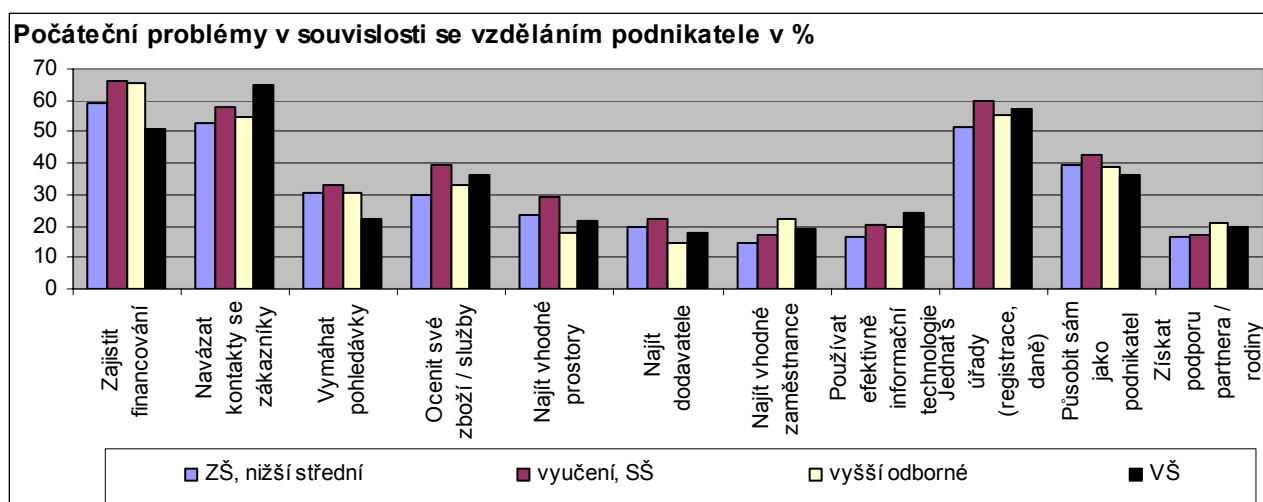
Graf 7

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005, VŠPS 2002

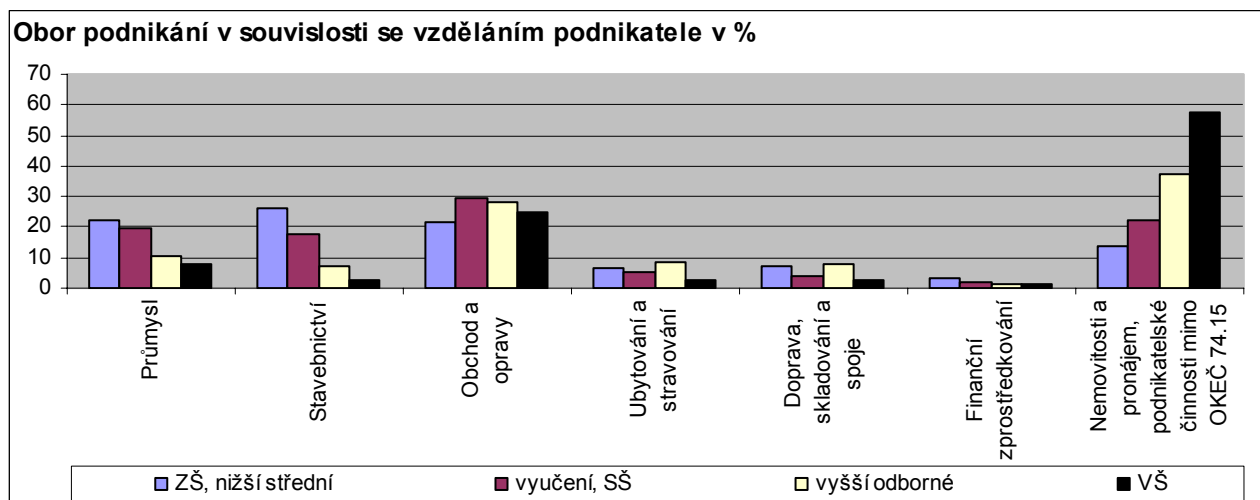
Vzdělání může ovlivnit hodnocení počátečních problémů při podnikání. Mezi nejčastější počáteční problém pro podnikatele bez vysoké školy patřilo zajištění financování, pro podnikatele s vysokoškolským vzděláním se tento problém pohybuje až za navázáním kontaktů se zákazníky a jednáním s úřady. Působit sám jako podnikatel je pro skupinu s nejvyšším vzděláním méně problémové než pro tři další skupiny. Pro nejvyšší vzdělanostní skupinu je efektivní používání informačních technologií větším problémem než pro ostatní skupiny, což je pravděpodobně zapříčiněno větší potřebou a často nezbytností využívání těchto technologií v podnikání vysokoškoláků (graf 8, str.8). Určitě hraje velkou roli i obor podnikání, v průmyslu a stavebnictví převládají podnikatelé s nižší úrovní vzdělání, ve službách je zase více podnikatelů s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním (graf 9, str.9).

Graf 8

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Graf 9

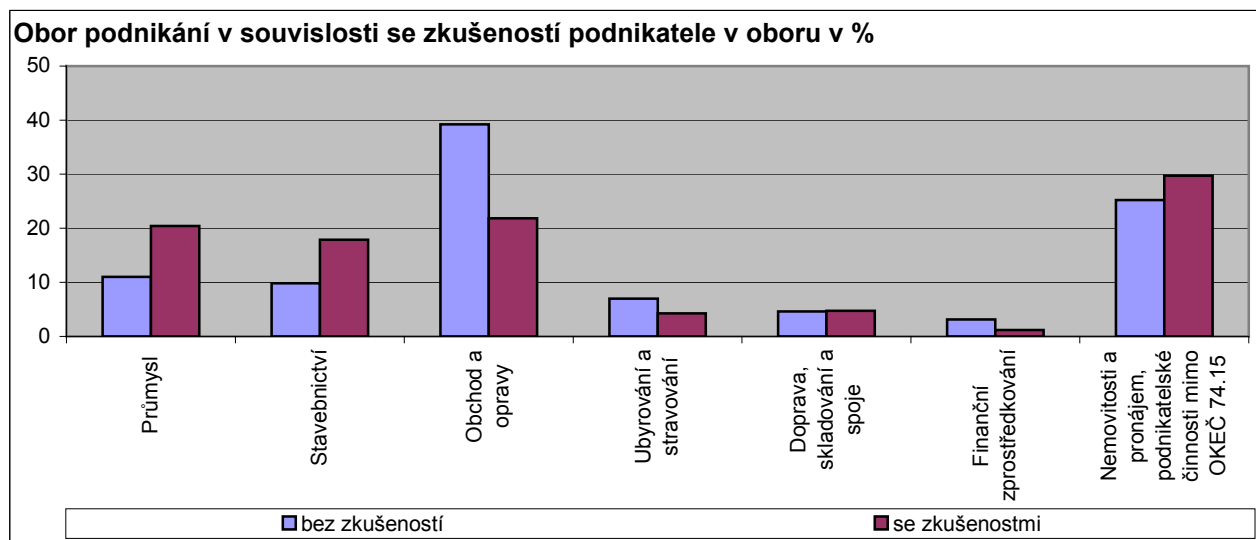

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Bezprostředně před založením svého podniku 68% respondentů pracovalo jako zaměstnanci a 12% si hledalo práci z důvodu nezaměstnanosti. 8% studovalo, 7% podnikalo a 5% nemělo výdělečnou činnost, ani si práci nehledalo.

Zkušenost v oboru podnikání je zajisté velkou výhodou pro dosažení úspěchu, 67% respondentů začalo podnikat až po určitých praktických zkušenostech ve vybraném oboru (graf 10, str.9). Podnikatelé se zkušenostmi v oboru jsou optimističtější nejen v hodnocení ziskovosti (graf 22, str.16), ale rovněž jsou optimističtější v očekávaném rozvoji jejich podnikatelské činnosti (graf 30, str.21).

Graf 10

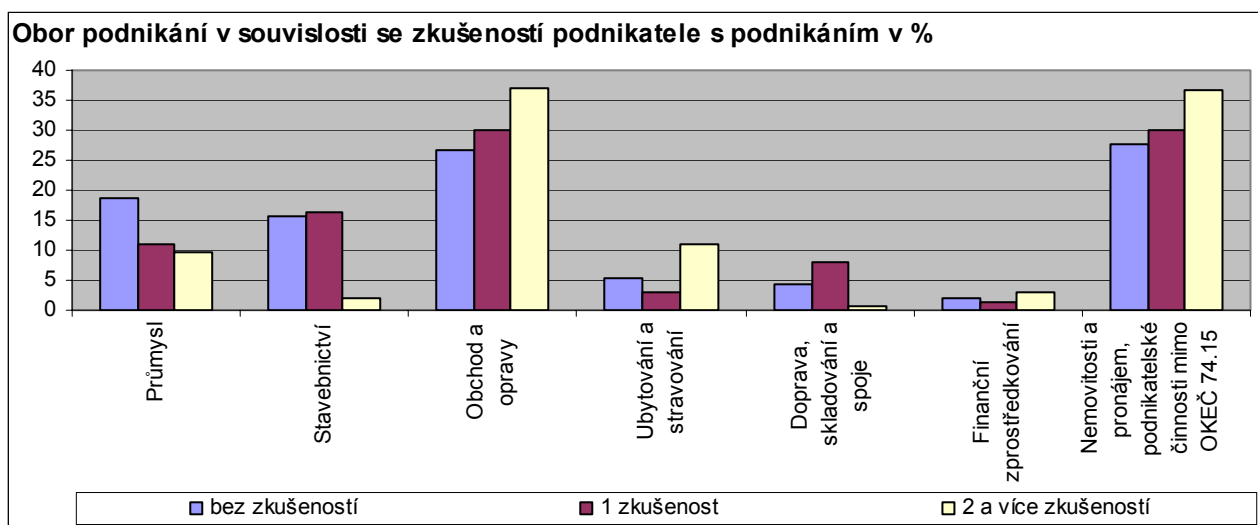

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Většina podnikatelů s i bez zkušeností v oboru podnikání (85%) však neměla žádné zkušenosti se zakládáním a provozováním podniku. Pouze 12% už provozovalo 1 podnik a 3% dva a více podniků. Nezkušení podnikatelé a podnikatelé s 1 zkušeností mají významně větší zastoupení v průmyslu a stavebnictví než podnikatelé s více zkušenostmi. Ve službách je zastoupeno zase větší procento zkušených podnikatelů (graf 11, str.10). Rozdíl mezi již zkušenými a nezkušenými podnikateli se projevil hlavně při

řešení počátečních problémů při zakládání podniku (graf 4, str. 6), v dostupných zdrojích získávání informací ohledně podnikání (graf 13, str.11) a v hodnocení ziskovosti (graf 21, str. 16).

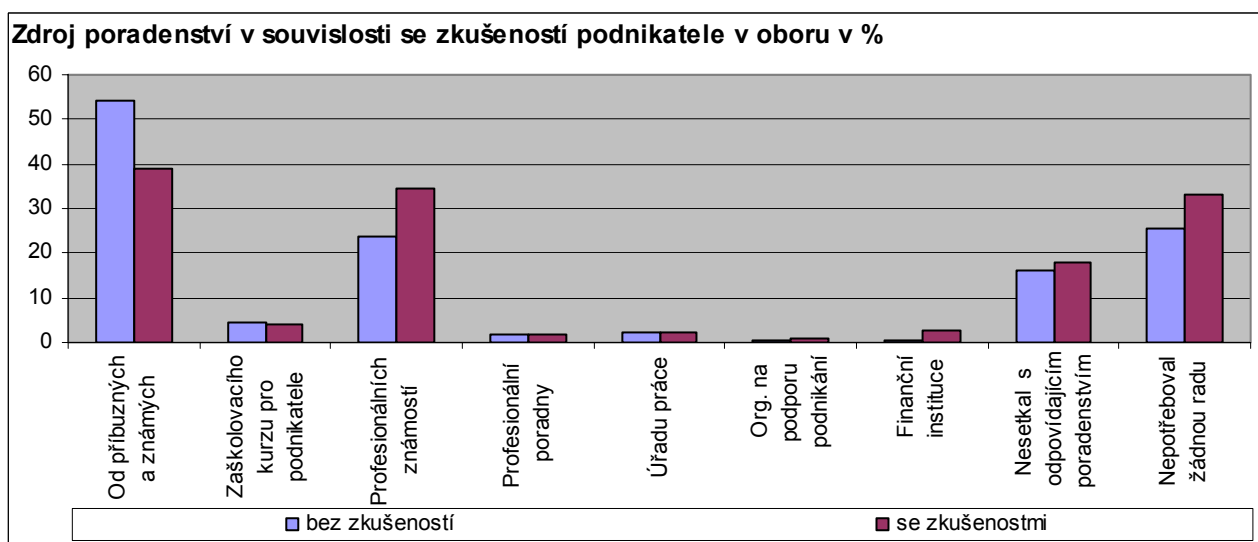
Graf 11

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

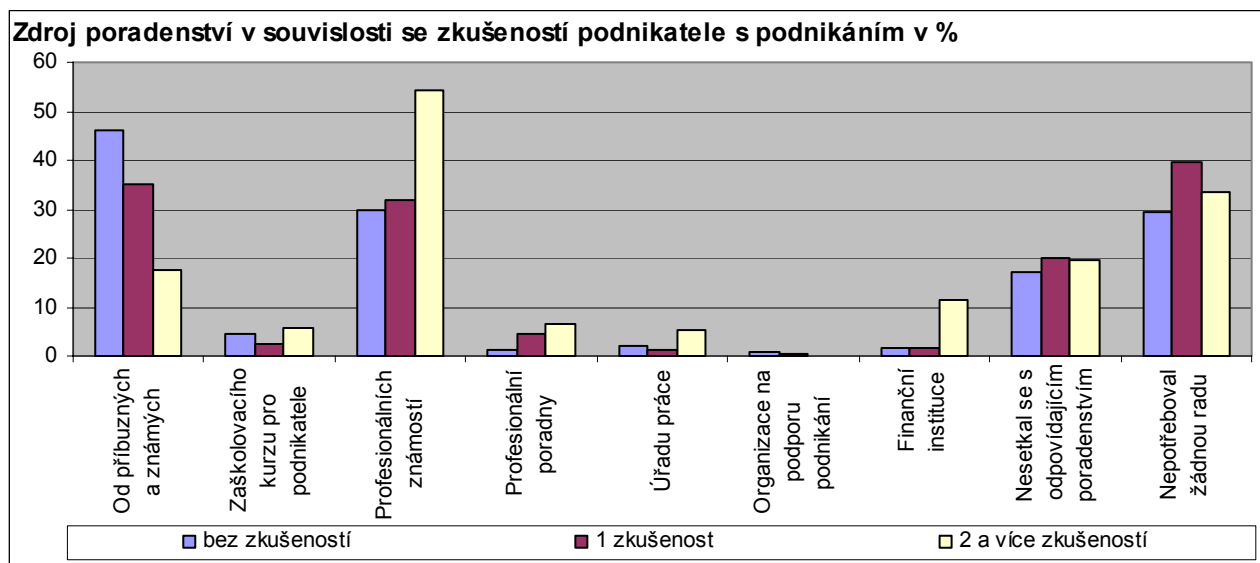
Před zahájením podnikání lze předpokládat absolvování nějaké odborné přípravy či snahu získat co nejvíce užitečných rad ohledně podnikání. Ačkoli 70% podnikatelů považuje poradit se o svém podnikání za důležité, různily se poradenské zdroje v závislosti na podnikatelských zkušenostech či na zkušenostech v oboru podnikání. Pro nezkušené podnikatele byly důležité neprofesionální rady, často byla rodina a přátelé jediným poradenským zdrojem. Zřejmě se jedná o odraz nedostatku profesionálních známostí a také nemožnosti dopřát si placené profesionální konzultace, jako např. kurzy pro podnikatele. Zkušení podnikatelé častěji využívali rady profesionální, zejména od profesionálních známostí. Poradenství, které poskytují úřady práce a organizace na podporu podnikání nebo finanční instituce nebylo příliš využíváno (graf 12, str.10 a graf 13, str.11).

Graf 12

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

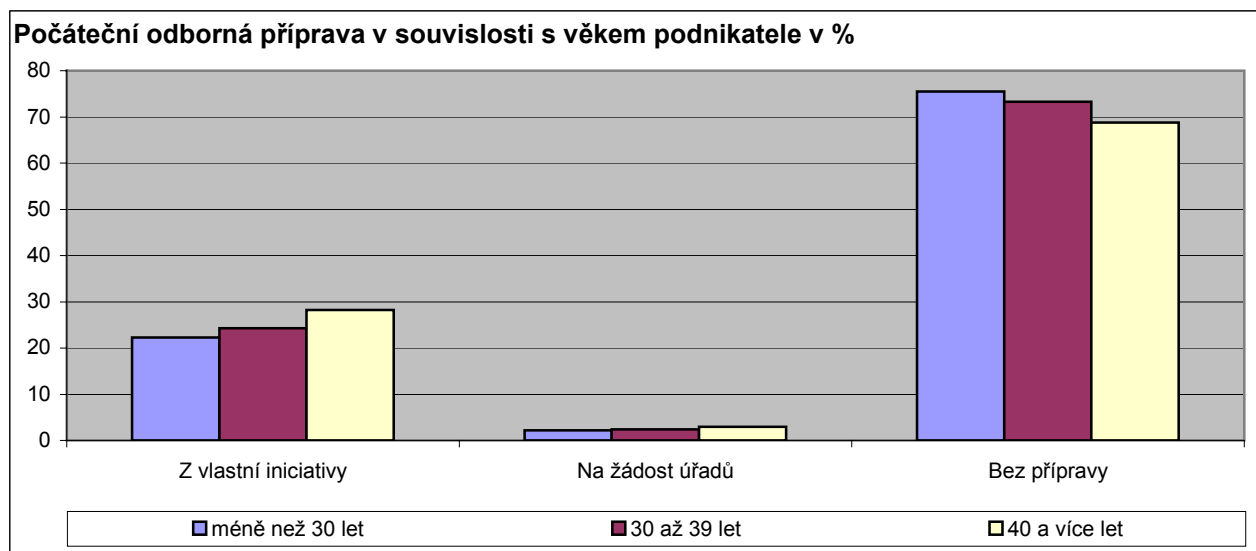
Graf 13

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

S rostoucím věkem roste zájem o sebevzdělávání, většina podnikatelů se sice na podnikání odborně nepřipravovala, ale z vlastní iniciativy se více vzdělávali podnikatelé patřící do nejstarší věkové skupiny (graf 14, str.11).

Graf 14

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

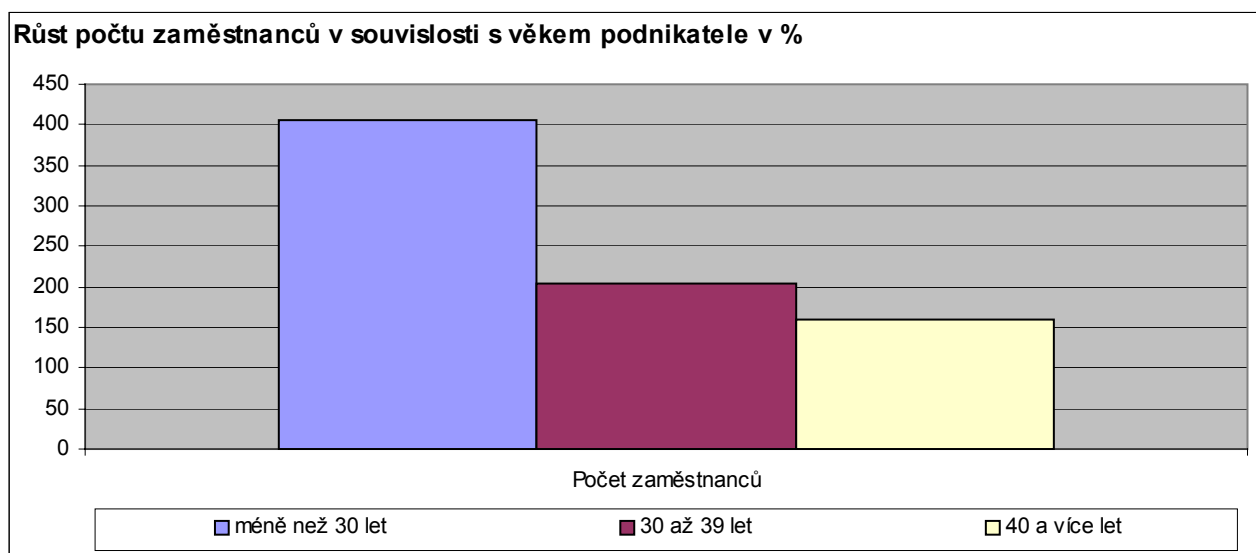
1.3. Profil zakladatele podniku

Jakou roli může sehrát věk při úspěchu v podnikání? Respondenti byli podle uvedeného roku narození zařazeni do tří věkových kategorií:

1)	do 30 let	45% respondentů
2)	30 – 39 let	35% respondentů
3)	40 a více let	20% respondentů

Jak již bylo řečeno, hlavní motiv pro založení podniku (graf 1, str.4) a počáteční problémy v podnikání výrazně s věkem nesouvisí, ale velikost podniku roste rychleji v rukou mladších podnikatelů (graf 15, str.12). Počet zaměstnanců vzrostl od roku 2002 do 2004 u nejnižší věkové skupiny podnikatelů o cca 400%, ve střední o 200% a v nejvyšší věkové skupině o 159% (pro zajímavost - mezi jednotlivými zúčastněnými zeměmi byly zaznamenány obrovské rozdíly v růstu počtu zaměstnanců, většina původních členských států Evropské unie vykazuje vzrůst pod 100% a nové členské státy nad 100%, největší rozdíl mezi zúčastněnými zeměmi je vzrůst pouze o 19 % ve skupině nad 40 let v Portugalsku a vzrůst o 407% ve skupině pod 30 let v České republice).

Graf 15

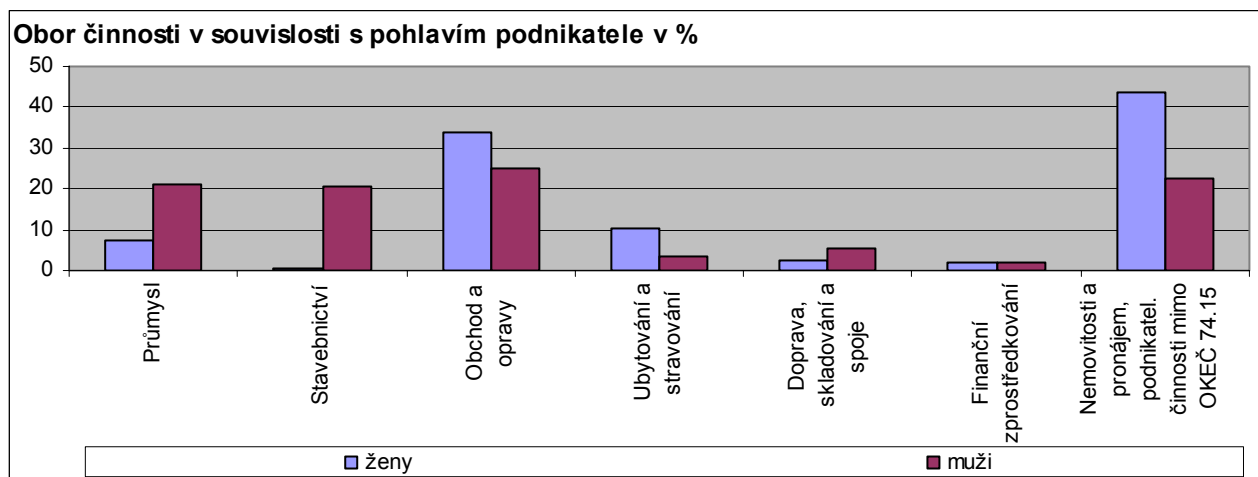

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Zlepšují se podniky více v rukou mužů, žen nebo je to stejné? Může se stát klíčovým faktorem úspěšného podnikání pohlaví podnikatele? Celkově je mezi pracujícími v České republice zastoupeno 57% mužů a 43% žen. Přestože pracujících žen stále přibývá, vyhledávají ženy často práci s menší časovou náročností, aby mohly zároveň zvládnout péči o děti a domácnost. To je asi jeden z důvodů, proč byl mezi podnikateli v tomto zjišťování výrazně větší podíl mužů (73%). Také určitě není zanedbatelná skutečnost, že podnikají-li manželé společně, je často podnik oficiálně veden na manžela.

Podíl podnikatelů mužů a žen se velmi liší v některých odvětvích, stavebnictví je čistě mužskou doménou, rovněž v průmyslu a dopravě převládají muži. Ženy preferují podnikání v obchodě, v činnostech souvisejících s nemovitostmi, pronájemem, účetnictvím, reklamou, v provozování hotelů a restaurací apod., kde mají často větší zastoupení než muži (graf 16, str.13).

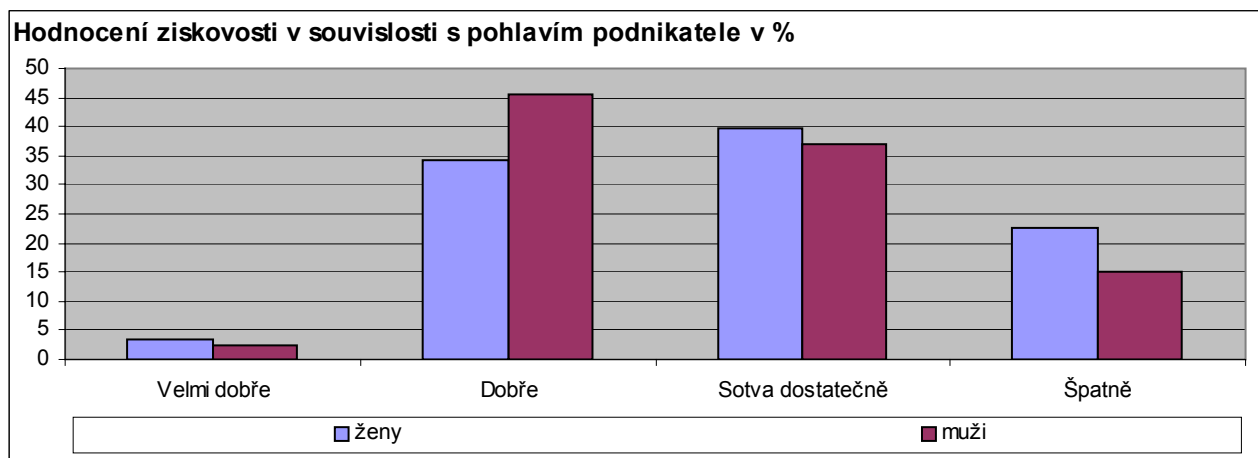
Graf 16

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

V motivaci pro založení podniku a v počátečních problémech při podnikání jsou mezi muži a ženami pouze nepatrné rozdíly (graf 2, str.5 a graf 6, str.7). V posuzování ziskovosti jsou muži optimističtější, pouze 34 % žen považuje ziskovost svého podniku za dobrou oproti 45% mužů. Větší podíl žen než mužů hodnotí svoji ziskovost jako velmi špatnou (graf 17, str.13).

Graf 17

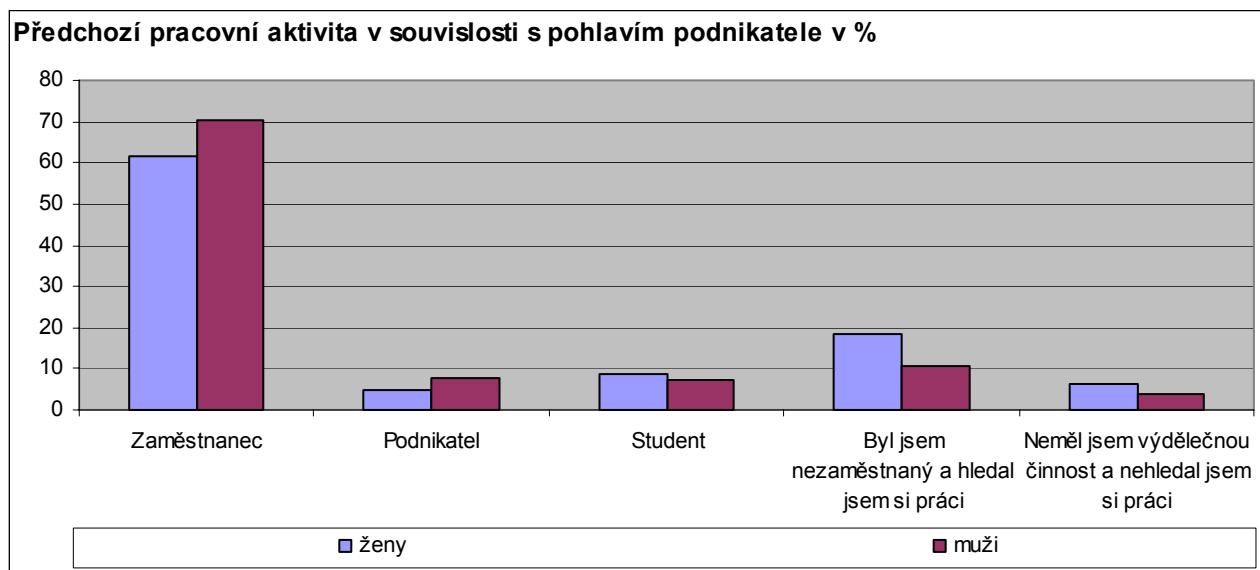

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Z dalšího srovnávání mužů a žen mezi podnikateli vyplývá, že více mužů než žen se domnívá, že v jejich podniku dojde k inovaci.

Většina mužů i žen působila před založením podniku jako zaměstnanci, více mužů než žen bylo podnikateli, více žen než mužů bylo nezaměstnaných a hledalo si práci (graf 18, str.14).

Graf 18

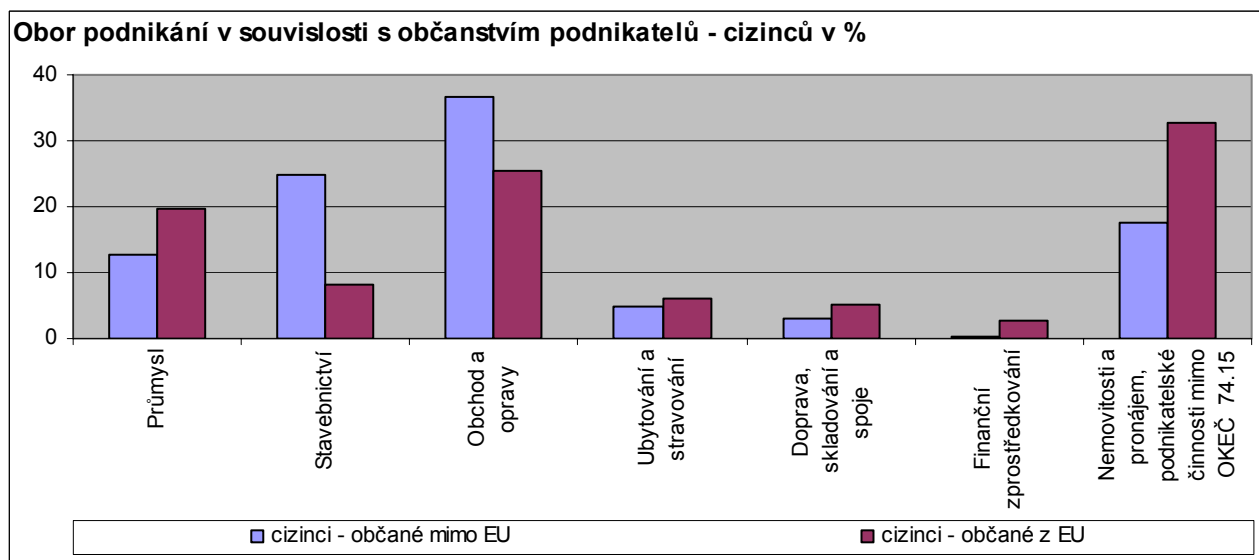

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005

Posoudit vliv občanství ve vztahu k úspěšnému podnikání je velmi obtížné, protože počet cizinců podnikatelů zařazených do zjišťování byl velmi malý. V České republice, obdobně jako ve většině zúčastněných států, činil asi 4 %.

V jednotlivých oborech podnikání se lišilo zastoupení cizinců podnikatelů ze zemí Evropské unie a ostatních zemí. Většina cizinců podnikatelů z Evropské unie podnikala ve službách, obchodě a průmyslu. Více než třetinu podnikatelů ze zemí mimo Evropskou unii najdeme v obchodě a skoro čtvrtinu ve stavebnictví (graf 19, str. 14).

Graf 19

Zdroj: ČSÚ – šetření ZAPO 2005